

היא עיקרון בסיסי אצלנו ומקובל מאוד במדעי הרוח, לפיו אין הגות ואין תפיסה שאינן מושפעות מהסביבה ומהלך הרוח שבתוכו אנחנו נעים ונדים.

אם הם היו לומדים מעט ענווה מאיינשטיין היו מקבלים בשמחה ובענווה את קביעתו הברורה: "אל נקא במי שמתמסר לתאוריה המדעית. כי הטבע, או ליתר דיוק הנסיון, שופט בקשיחות את עבודתו, ומפקח עליו ללא רחם. מעולם אינו אומר 'כן' לתאוריה כלשהי. במקרים הטובים ביותר הוא אומר 'אולי' וברוב המקרים, פשוט 'לא'. אם נסיון מתאים לתאוריה, פרושו של דבר 'אולי', ואם הוא אינו מסכים, פרושו 'לא'. ללא כל ספק, כל תאוריה תתנסה ב'לאו' הזה - וברובן זמן קצר מאד לאחר הגייתה". או עוד הצהרתו של פרופ' א. ג'אקר (מומחה לגנטיקה מתמטית, אוניברסיטת ג'נבה) 'עקרון האי-ודאות של Heisenberg (1927) ומשפט האי-הכרעה של Godel (1931). הראשון מצהיר שהמושגים האנושיים לא יוכלו מעולם לתאר שום מציאות. השני שהלוגיקה לא תהיה לעולם שלמה'. וכל ילד קטן מבין שמאה אנציקלופדיות לא היו מספיקים כדי להעיד על גישות מאופקות אלה שבין אנשי מדע בעלי שיעור קומה. לכן, יש כבר די בדברי חכמה מועטים אלה כדי לעמוד כמשתוממים למול תעוזת החלטיות קביעותיהם של שני 'דייני' המחשבות הנ"ל.

אבל לגופן של הטענות נגד המדען הראשי היה מקום לפתוח בדיון אינסופי (דרך אגב שמשום מה מדינתנו מפגרת בו כמה עשרות בשנים מבחינה תרבותית), וכמובן נצטרך להתספק במועט. כיון שבביולוגיה עסקינן אצטט כאן רק אחד מני רבים בעולם הביולוגיה שהייתי יכול לצטט בנקודה המעסיקה אותנו, והוא פרופ' פ. פ. גרסה, מגדולי הביולוגים של העת האחרונה בצרפת, וחבר האקדמיה למדעים בצרפת בהתייחסו לדרוויניזם:

'מבחינתי, ניסיתי להבין מה היתה האבולוציה ואני חושב שהגעתי. מסקנותיי המושתתות אך ורק על עובדות, הביאו אותי לחלוק בתכלית עם הדארוויניסטים. אני טוען שהם אינם רואים את ההתנפחות האמיתית ושאינם לוקחים בחשבון אלא השינויים המוטטיביים הזרים לה. תוך רצון ללכת נגד כל מה שנאמר וכל מה שנהגה עד עתה, הסוציו-ביולוגיים מלווים בגודי הביו-כימאים והסוציולוגים רואים בנו אנטרופואיד, בן או נכד לשימפנזה, עליו אנחנו מתעלים בקושי, כי לדעתם הקוף הזה המחונן בכושר הפשטה, בכשרון של צייר, אכן מנהל דו שיח באמצעות תנועותיו, ואיננו נבדל מאיתנו במאומה באופן משמעותי. לפי זה, האדם איננה הבריאה היחידית הזאת והאצילית שהוא מתיימר להיות. הוא מעניק לעצמו תכונות שאינן נחלתו בלבד והוא מעניק לעצמו במכלול הטבע את המקום הראשון, כאשר למעשה הוא חולק אותה עם אבותיו הישירים... (לדעתם) החכמה ששרויה בבהמה, לא באדם.

בנקודות אלו הסוציוביולוגים מוצאים את עצמם מסכימים עם השמאלנים הרומנטיים הדוגלים בדרכו

פרופסור מנחם בן ששון, נשיא האוניברסיטה העברית, בשיתוף פעולה עם פרופסור שרה סטרומזה רקטור האוניברסיטה, עלו במדרגה וזכו לתואר נוסף. הם הקימו בית דין במיטב המסורת הספרדית האינקוויזיטורית, והורו לסגל מוסדם המכובד מאד, להפסיק היום את מהלך הלימודים למספר דקות דומיה (כנראה כאות אבל), ולהשמיע בפני תלמידי ותלמידות האוניברסיטה את פסק דינם נגד 'הכופר' המפורסם ממשד החינוך ד"ר גבי אביטל על העזתו להטיל ספק באבסולוטיות ובאמת הצרופה של כתבי הקודש המדעיים במהדורתם העדכנית (כמובן מדובר בתיאוריה של המאה המפגרת ביותר בתולדות האנושות, המאה ה-19). פסק הדין מאשים את המדען הראשי של משרד החינוך בקדושת תורת האבולוציה ובקדושת תורת הירוקים ממדעי הסביבה. מאז טולדו, קורדובה, מדריד, וולדוליד, ליסבון לא יצאה 'משטרת מחשבות' כל שהיא למסע צלב כה חשוב וכה רציני נגד איש מדע 'הפורש' מן הכנסייה המדעית ומעיז להטיל ספק במסקנותיה המפוקפקות.

מי העלה את הנשיא הנ"ל למדרגת 'ארכיבישוף' והרקטור של מוסד כה מכובד למדרגת 'חשמנית', ובאופן זה לפגוע במוסד כה יקר ולהפכו ל'כנסייה מדעית', אינני יודע. אם הייתי איש סגל במוסד היקר הזה הייתי ממחר לפשוט את הגלימה.

היה מקום להוסיף עוד שאלה תמימה: איך מומחה להיסטוריית קהילות ישראל בארצות האסלאם בתקופת הביניים ומומחה לפילוסופיה יהודית בתקופת הביניים ולספרות הערבית מאותה תקופה מתנשאים פתאום למדרגת פרסי נובל לביולוגיה, ולמען האמת לא רק לביולוגיה, אלא לפילוסופיה של המדע, למומחיות לכל שאר תחומים של המדע. אלא שעל תשובת שאלה שולית זו נוכל לוותר ברצון, כי כידוע בפנטאון האקדמי פעמים רבות לאחר שנעשינו אליל בתחום מסוים במדעי הטבע, אנו נהפכים מייד לאומניפוטנציאליים, למומחים לכל, ולסמכות בלתי ניתנת לערעור. וחייב להיות כך, כי אפילו קורטוב של ענווה היה בוודאי עלול לסכן את סדר העולם הטבעי עליו אותם אלילים מופקדים. אפשר בכל זאת ללמד על שתי דמויות הנ"ל זכות: כנראה כמומחים לתקופת הביניים הושפעו יותר מדי מתחום עיסוקיהם כדי להצליח לצאת מתפיסה 'בינימית'. אני משער שיתקשו לשלול השפעה זו שהרי

¹ . במקום זה מן הראוי להדגיש שמאמר זה הוא מחאה חריפה נגד שני אנשי סגל בכירים, שמסיבות השמורות להם החליטו להעמיד עצמם כאינקוויזטורים ביניים. לכן, מאמר זה אינו משנה סדורה לא על 'התפתחות' ולא על 'דרוויניזם', ששניהם אינם ניתנים למיציג בפחות מספר שלם. גם לא נגעתי כאן בטיעונים המתימרים להיות מדעיים של הדרוויניזם. בע"ה זה יעשה בבא הזמן.

דארווין לא ביטא מעולם בספריו באופן ברור את עמדותיו הפילוסופיות ואת יחסו לדת. הוא טען שאיננו "מיומן במחשבות מטא-פיזיות". כעת כשאנו זוכים לפנקסיו האינטימיים, כנותו מוטלת בספק רב... כיום לאחר NOTEBOOKS לא נשאר כל ספק לגבי האתאיזם שלו. איש הטבע מתגלה כפי שהוא היה, ומוותר על ההתחמקות השופעות בספריו. הוא הולך עד כדי לפרש את התנהגותו הצבועה to avoid stating how far believe in materialism לא ניתן להיות ברור יותר.

בדוקטרינה הדרוויניסטית, אין מקום עבור הרוח, החומר לבדו הוא הקיים, אך ורק החומר, ודרוויין אינו מהסס להוסיף: 'הרוח היא פונקציה של הגוף'! המקרה הוא הספק היחיד של ההתפתחות, והשינויים התורשתיים באמצעותם היצורים החיים משתנים, המוטציות הן לגמרי אקראיות וחסרות כל תכונות הברירה הטבעית, אלהותו של דרווין (עפ"י הצהרתו הוא, Darwin dixit), מסבירה התאמתן של בעלי החיים ושל הצמחים לסביבתם ושינוייהם ללא כל התערבות של שכל עליון. אין תכלית בקוסמוס, ומה שאנו מאמינים שהוא תכלית אינו אלא דמיון המטעה את חלושי הדעת החדורים עדיין אמונה בשכל עליון. אין תכלית בקוסמוס, ומה שאנו מחשיבים כתכלית אינו אלא דמיון שקרי המטעה את בני האדם חסרי כושר ההבחנה ועדיין חדורים באמונה בשכל מנהיג...

עבור דארוויניסטי לא יכולה להיות תכלית לעולם בו אינו שולט שום שכל יוצר ומסדר. שכל זה שאיננו שייך התחקה אחריו ושפלנק פגש הוא בעיני דארווין הזייה בלבד. בואו נא ונשמע את הצהרת האמונים שלו: "הטיעון העתיק של מטרה של הטבע שנתן פליי (PALEY) אשר היה נראה לי משכנע זמן רב, מתבטל כליל כיום אחרי שהתגלתה הברירה הטבעית...". עבור הדארוויניזם העולם ששללו ממנו שכל המארגנו אינו יכול להיות אלא אבסורדי, חסר כל משמעות, חסר כל טעם. העולם החי איננו אלא תאונה בין תאונות רבות, האדם ומוחו עצמם אינם אלא תאונות לשום דבר אין משמעות, לחומר עצמו אין משמעות ולכן האדם שאיננו אלא חומר לא יכול להיות בעל משמעות. אין בתפיסה זו שום דבר מקורי. היא משותפת לכל האטאיסטים כולם, זה של סרטור, של האגל או של קרל מארכס. ללא אלוהים אין לקוסמוס משמעות ולא יכולה להיות לו.

הדארוויניזם היא הדוקטרינה היותר אנטי-דתית שהיתה אי פעם ... הניאו-דארוויניסטים בני דורנו מודעים לכך שהדוקטרינה שלהם משתלבת בהכרח עם הפילוסופיה הסיאנטיסטית של מטריאליזם אתאיסטי. אחד מהם (E.O. Wilson (1979), אבי הסוציו-ביולוגיה, הצהיר זאת במלוא הכנות, התנהגות שהיא דרך אגב ראויה להוקרה. הוא מסביר בפירוט רב שהדת היא מיתוס לגמרי מיושן ושהתפישה הקבילה היחידה של הקוסמוס היא זו שהמטריאליזם הניאו-דארוויניסטי

של רוסו, בשיבה אל הטבע ואל החיים הפשוטים של התקופה הקדומה, כאשר האדם לא היה עדיין מושחת. לוגיקת ההתלכדות בין שתי העמדות אלה טבעית זו: **המטריאליזם**, יהיה אשר יהיה, שואף לטפח את האדם כיוון שהוא שולל ממנו את הרוחניות המעניקה לו מקום ייחודי בקוסמוס. במהותו עצמה של מטריאליזם זה להתייחס לעולם, לאדם ולמצבו כאבסורדים. הוא נושא על עצמו את הייאוש.

... דארווין הצהיר שיש לו נטייה חלשה מאוד בכל הנוגע לפילוסופיה. האם יש להסיק מזה שהוא לא הכיר את דמוקריטס או את אפיקורוס? אינני בטוח בכך לאור העובדה שהוא דאג לשמור את נטיותיו הפילוסופיות מעורפלות מאד. אבל כמה מתלמידיו הבודדים לא הסתירו את מקורותיהם ולא היססו להעמיד את הדוקטרינה שלהם תחת חסותו של דמוקריטס ואפיקורוס. אין צל של ספק שהמחשבה הניאו-דארוויניסטית מושרשת באופן עמוק ביותר במפעליהם של שני פילוסופים יוונים אלו המחוברים יחדיו דרך המטריאליזם יותר מדרך פרשנותם של הטבע. ההבחנה הובלטה היטב ע"י קרל מארכס בדוקטורט שלו (1841). דמוקריטס תולה את הכל בהכרח, מחזיר את הכל אליו. המחבר של De placitis philosophorum אומר זאת באופן ברור ביותר: "ההכרח הוא עבור דמוקריטס הגורל והחוק, ההשגחה וכח היוצר של העולם. מהותו של הכרח זה הוא אנטי-טיפוס, התנועה, הפולסים של החומר...". וקרל מארכס מסכם: "נקודה אחת היא מבחינה הסטורית בטוחה: דמוקריטס מפעיל את ההכרח, אפיקורוס את המקריות וכל אחד מהם דוחה את עמדת השני במלוא קשיחותו של הפולמוס". **דרוויניזם** הכח היוצר בא מן המקריות שהשפעתה מתפשטת במכלול האפשרי, והסדר הטבעי (אם יש דבר כזה) נובע מן ההכרח בלבד. רק ההכרחי מתמיד, וברירה הטבעית אינה פועלת אלא על פיו.

מרגע פירסום 'ברירת המינים' השתרשה הטעות המבלבלת בין דרוויניזם להתפתחות. באופן זה ייחסו לדארווין את גילוי ההתפתחות, גילוי זה אינו שלו. הכבוד שייך ללמארק שבספרו 'שיעור פתיחה' (1801) לפני פרסום של 'פילוסופיה זאולוגית' (1809) צייר את הקוים הראשיים של התיזה האבולוציונית שהוא לא חדל לפתחה ולשכללה לאורך כל חייו.

.... חיוני להבחין בין התופעות ההתפתחותיות ובין התיאוריות המחפשות את סיבותיהן. ההתפתחות ניתנת להוכחה², התיאוריות המתיימרות לפרש אותה אינן אלא מערכות היפותטיות, דרוויניזם כאחרות....

². במקום זה מן הראוי להדגיש – ודברי המדען הדגול הנ"ל רק יחזקו זאת – שכל המזכיר דברי הרב קוק באורות הקודש (ח"ב עמ' תקלז) ובשאר כתביו בנוגע להתפתחות כדי לבסס את הדרוויניזם, מצביע על אי-הבנה יסודית של דברי הרב. אי"ה במאמר בנדון נאריך, על אף שעשרות בשנים כבר הרצאתי בנידון, והדברים אף מוקלטים.

הרב ד"ר אליהו זייני
ראש ישיבת ההסדר 'אור וישועה'
מרצה בכיר למתמטיקה, לפילוסופיה ולתלמוד

**(פורסם בערוץ 7 ביום ד' י"ז באדר התש"ע כתגובה
למנשר שפירסמו שתי הדמויות המוזכרות במאמר)**

מציע. בנקודה זו כיום הערפל שטיפח דארווין וראשוני תלמידיו במודע פוזר היטב. המצב הנוכחי של הניאו-דארוויניזם הוא כיום זה שעליו חלמו לפני מאה שנה תומאס הקסלי, זאת אומרת **הדוקטרינה שאינה סובלת שום ביקורת בגלל שהיא בטוחה שהיא מחזיקה את האמת, כל האמת.**

לדברי טעם וחכמה אלה אוסיף רק, שבתחום מונופול כנסייתי על האמת המוחלטת, שני אנשי הסגל הנ"ל הצליחו להוכיח כנסייתיות למופת. אנחנו בני עם ה', שהצהרתו על במת ההיסטוריה הייתה ותישאר לעד 'בראשית ברא א' את השמים ואת הארץ', בין אם עשה זאת באמצעות תהליך התפתחותי, בדרך המפץ הגדול או בכל דרך הראויה והנכונה 'בעינינו' אנו מאמצים בשמחה את החלטותיו, את הנחיותיו, ואת רצונו. 'כל אשר עשה' הנה טוב מאד, כי הוא מוביל לתכלית, תכלית נשגבה של שלמות מוחלטת. אולי מן הנכון לצטט שוב את איינשטיין בנקודה זו "אין ספק שהיוונים המשכילים וחכמי מזרח הזקנים השיגו רמה הרבה יותר גבוהה בתחום זה (תכלית החיים) בעל חשיבות מרכזית מכל מה שמתהלך היום בבתי-ספר שלנו ובאוניברסיטאות שלנו".

היינו יכולים לפתוח שתי תיבות פנדורה הקשורות לדארוויניזם: האחת שדרוין שקל להקדיש ספרו לקרל מרקס – שעשה בו שימוש רב כדי ללחום נגד הדת כאופיום העם – ואנו יודעים היטב את ההמשך. חמישים עד שבעים מליוני קרבנות בשלטונו של סטלין ('המנהיג הפוליטי הדגול ביותר' – מוכר לכם?!), ואת השימוש שעשו הגרמנים בשיטתו כדי להשמיד את עמנו שוב כקביעתו של פרופ' גרסה. אבל רבים בעמנו יותר מדיי לוקים במזוכיזם כדי ששתי עובדות 'שוליות' אלה ישנו את עמדתם.

אנו פונים כאן לעם ישראל, ובתוכו לנבוני דעת ולמשכילים שב"ה לא חסרים לא במוסדות להשכלה גבוהה ולא סתם ברחוב ואנו מבקשים מהם להוקיע עליהם ביניימי זה המחזיר את מדינתנו לתקופות האפלות ביותר של התרבות האנושית.

נסיים בעוד שני משפטים יקרי ערך מפי איינשטיין, שכוללים הרבה מן הדרוש לנו. הראשון: 'אני מאמין שההתדרדרות הנוראה בהתנהגות האדם היום, נובעת בראש ובראשונה מהמכניזציה והדה-הומניזציה של חיינו, תת-מוצר נוראי של התפתחות המנטליות המדעית והטכנולוגית. Nostra Culpa! אין אני רואה כל דרך להיאבק בפגם עגום זה. האדם מתקרר יותר מהר מהכדור עליו הוא מתגורר'. והשני: "כיצורים אנושיים חוננו בדיוק באינטליגציה הדרושה כדי להבחין באופן ברור עד כמה אינטליגנציה זו היא באופן עקרוני בלתי-מספקת כשהיא עומדת פנים אל פנים מול ה'יש'. אם היינו יכולים להסביר לכל בני-האדם את הצורך בעונה מסוג זה, עולם הנבראים האנושיים היה הרבה יותר מושך".